

**Recenzja dorobku naukowego dr. Marka Czyrki
w związku z ubieganiem się o stopień doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk humanistycznych – dyscyplina historia**

1. Informacje podstawowe o kandydacie:

M. Czyrka jest absolwentem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Tam też uzyskał stopień doktora nadany decyzją Rady Wydziału Nauk Humanistycznych KUL dnia 15 września 2004 r. W 2006 r. rozpoczął pracę w Wyższej Szkole Biznesu i Administracji w Łukowie zajmując kolejno stanowiska: wykładowcy, adiunkta i starszego wykładowcy. W między czasie pracował również jako nauczyciel akademicki w Wyższej Szkole Handlu i Finansów Międzynarodowych im. F. Skarbka (w roku akademickim 2008/09) oraz na Politechnice Lubelskiej (w latach akademickich 2010/11 i 2011/12).

Pracując w WSBiA w Łukowie udziela się na rzecz tej Uczelni pod względem organizacyjnym. Zasiada mianowicie w jej senacie i działa w zespołach: do spraw rozwoju Uczelni, do spraw Konferencji Naukowej, do spraw Wydawnictwa, do spraw Olimpiady Wiedzy Społeczno-Ekonomicznej. Jest aktywny również w Uniwersytecie Trzeciego Wieku prowadzonym przy WSBiA, należy do zespołu redakcyjnego „Roczników Wyższej Szkoły Biznesu i Administracji”. Uczestniczył w przygotowaniach konferencji „Rozwój Regionu Wschodniego – Szanse i Zagrożenia”, był przewodniczącym Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów Uczelni. Zasiada w Zespole Doradców przy Ruchu Ludowo-Narodowym. Co ważniejsze, od 1 marca 2011 r. jest także prodziekanem do spraw studenckich w swej Uczelni.

Widoczne jest więc duże zaangażowanie M. Czyrki w działalność organizacyjną WSBiA, które zostało docenione w 2009 r. Nagrodą Rektora. Należy jednak zaznaczyć,

że niestety zauważalny jest jednocześnie brak uczestnictwa w ogólnopolskich gremiach grupujących środowisko naukowe historyków.

2. Ocena rozprawy habilitacyjnej:

Uwagi wstępne

Rozprawa będąca przedmiotem postępowania jest efektem zainteresowań naukowych habilitanta związanych z problematyką regionalną. Autor pisze na s. 7, że celem publikacji jest ukazanie dziejów powiatu łukowskiego w latach 1918-1939. Możemy więc wnioskować, że praca aspiruje do przedstawienia wszystkich zagadnień związanych z życiem tego obszaru w opisywanym okresie. Pod takim też kątem została przeprowadzona ocena pracy.

We wstępie M. Czyrka niepotrzebnie robi czterostronicowe wprowadzenie do dziejów Ziemi Łukowskiej. Jest to tym bardziej zbędne, że jednocześnie nie poruszył podstawowych elementów w tej części pracy. Przede wszystkim brakuje omówienia metod badawczych, pełniejszego zaprezentowania literatury przedmiotu dotyczącej międzywojennego województwa lubelskiego, w ramach którego przecież funkcjonował powiat oraz informacji o zasięgu przeprowadzonej kwerendy archiwalnej i jej efektach. Autor pisze na s. 13, że „praca została oparta w znacznej mierze o zbiory Archiwum Państwowego w Lublinie. Powstała głównie na podstawie źródeł archiwalnych”. Zadeklarował następnie, że wykorzystał również zbiory Archiwum Państwowego w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim oraz Archiwum Państwowego w Siedlcach.

Po lekturze muszę stwierdzić, że o ile rzeczywiście wykorzystywane są zbiory archiwum lubelskiego, o tyle sformułowanie „głównie na podstawie źródeł archiwalnych”, jest już pewnego rodzaju nadużyciem. Chyba, że za źródło archiwalne Autor przyjął również międzywojenną prasę?

Ocena merytoryczna pracy:

W przypadku rozdziału I (Życie społeczno-polityczne w powiecie) nasuwają się pewne uwagi krytyczne. Zastanawia przede wszystkim fakt, dlaczego Autor omówił proces udziału powiatu w odzyskiwaniu niepodległości jedynie na jednej stronie? Następnie od razu zdecydował się na przejście aż do 1920 r. W konsekwencji nie znajdujemy w tym miejscu informacji o procesie kształtowania się polskich władz w powiecie łukowskim, a przecież to zjawisko jest niezmiernie istotne dla dziejów powiatu.

Autor w niedostateczny sposób omawia sytuację podczas wojny polsko-bolszewickiej. Owszem wspomina o niej, ale dopiero w kontekście ofensywy wojsk radzieckich, ale już nie porusza w odpowiedni sposób kwestii ewakuacji powiatu. Warto było tymczasem przyjrzeć się chociażby postawie społeczeństwa wobec prowadzonych działań. Przez Łuków przebiegał przecież jeden z głównych szlaków komunikacyjnych na Wschód. W konsekwencji wpływ wojny na powiat łukowski został potraktowany bardzo pobieżnie.

Autor bazuje poza tym przede wszystkim na literaturze przedmiotu, chociaż występują tutaj również braki, a tymczasem powinien wykorzystać chociażby materiały zgromadzone w Centralnym Archiwum Wojskowym. Z kolei w przypadku informacji o pogromach ludności żydowskiej, opiera się na ustaleniach K. Czubaszka, ale przecież wypadałoby te kwestie skonfrontować z materiałami dotyczącymi interpelacji poselskich, przechowywanymi w Archiwum Akt Nowych.

Podrozdział dotyczący partii politycznych powinien zostać bardziej uporządkowany. Odnoszę przy tym nieodparte wrażenie, że zgromadzony materiał nie został poddany odpowiedniej analizie. W tym przypadku Autor za bardzo bazuje na ustaleniach K. Jastrzębskiej, ale z kolei nie wykorzystuje na przykład pracy E. Horocha o KPP (*Komunistyczna Partia Polski w województwie lubelskim w latach 1918-1938*, Lublin 1993). Ustalenia innych autorów dominują również w kolejnym podrozdziale, dotyczącym organizacji społecznych i związków zawodowych. Uważam, że lepszym rozwiązaniem byłoby połączenie tego podrozdziału z wyborami parlamentarnymi, w jeden podrozdział pt. „Życie polityczne”, ponieważ część dotycząca właśnie wyborów, jest w zasadzie omówieniem uzyskanych wyników wyborczych. Nie znajdujemy w niej informacji chociażby o prowadzonych kampaniach wyborczych, zgromadzeniach, wiecach itp.

Podrozdział dotyczący sejmiku powiatowego i starostwa został omówiony w sposób bardzo lakoniczny. Brakuje przede wszystkim zaprezentowania szczegółowego zakresu obowiązków starostów, sejmiku i wydziału powiatowego. Starosta był przecież przede wszystkim organem administracji zespolonej w powiecie – przedstawicielem administracji rządowej I instancji, a dopiero później organem samorządu powiatowego, jako przewodniczący Wydziału Powiatowego (s. 90). Co gorsza, w tym przypadku Autor nie wykorzystuje fundamentalnych prac W. Kozyry, *Polityka administracyjna ministrów spraw wewnętrznych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1918-1939*, Lublin 2009 i *Urząd Wojewódzki w Lublinie w latach 1919-1939*, Lublin 1999 oraz W. Witkowskiego, *Historia administracji w Polsce 1764-1989*, Warszawa 2007, czym naraża się na zarzut nieznajomości literatury przedmiotu.

W moim odczuciu brakuje dokładnego omówienia terytorium powiatu (dlaczego w pracy nie zamieszczono mapy?), podziału administracyjnego i przekształceń w okresie międzywojennym. Nie zamieszczono rzeczowej oceny działalności władz administracyjnych i samorządowych. Przydałoby się wreszcie uporządkowane zestawienie (najlepiej w formie aneksów) starostów, burmistrzów, wójtów, radnych itp. wraz z notami biograficznymi. Po przeniesieniu tych informacji do aneksów, Autor mógłby w wyczerpujący sposób omówić kompetencje ich urzędów. Jest to tym ważniejsze, że monografia ta chce zapewne uchodzić za pracę omawiającą w sposób wyczerpujący dzieje powiatu łukowskiego w okresie międzywojennym.

Po lekturze tego rozdziału zmuszony jestem również zaznaczyć, że brakuje wprowadzenia i podsumowania oraz autorskiej oceny opisywanych problemów. Uważam, że konstrukcja tej części pracy nie została do końca przemyślana, albowiem nie znajdujemy tutaj omówienia dziejów powiatu w kluczowych momentach tworzenia polskiej administracji, wojny polsko-bolszewickiej, przewrotu majowego czy wreszcie wojny w 1939 r., o czym z pewnością należało wspomnieć, gdyż była ona egzaminem zarówno dla władz wszystkich szczebli jak i społeczeństwa.

W rozdziale II (Ludność powiatu) na uwagę zasługuje fakt, że kwestia liczebności mniejszości narodowych, struktury wyznaniowej i zawodowej ludności została umieszczona jedynie na czterech i pół stronach! Przy tego rodzaju zagadnieniu jest to stanowczo zbyt mało. Ponadto dane liczbowe nie zostały odpowiednio przeanalizowane. Brakuje wreszcie odniesienia do stanu ludności z 1914 r. i wywołanych I wojną światową migracji. Czy władze rosyjskie objęły ewakuacją teren powiatu w 1914 i 1915 r.? Czy po wojnie polsko-bolszewickiej nastąpiły powroty ludności na teren powiatu? Czy wreszcie fakt, że przez Łuków przebiegała jedna z ważniejszych linii kolejowych, a miasto było istotnym węzłem komunikacyjnym powodował, że przemieszczała się tamtędy znaczna liczba ludności z innych części kraju? Jaki miało to wpływ na życie Łukowa i powiatu? Brakuje wreszcie wyczerpującego omówienia struktury zawodowej ludności. Z kolei informacje o analfabetyzmie (s. 115) powinny raczej znaleźć się w rozdziale IV.

Omawiając życie codzienne, Autor nie definiuje na wstępie tego pojęcia, co jest w tym przypadku błędem. W konsekwencji mamy tutaj do czynienia z połączeniem bardzo różnych spraw. Swoje rozważania rozpoczyna od kwestii urbanistycznych. Dalej opisuje między innymi ruch strajkowy (ten raczej powinien się znaleźć w życiu politycznym lub społeczno-politycznym). Jest to posunięcie niezrozumiałe, albowiem strajki nie były „codziennością” ówczesnych czasów, ale „niecodziennością” – rozumianą jako wydarzenie o charakterze

nadzwyczajnym. Wreszcie pojawiają się tutaj kwestie związane z organizacją i funkcjonowaniem policji! Nie jest to właściwe rozwiązanie. W tym ostatnim przypadku należało raczej wyodrębnić podrozdział dotyczący kwestii bezpieczeństwa publicznego lub w ogóle omówić Łuków (oraz inne miejscowości), jako siedzibę władz i urzędów, ale w osobnym podrozdziale. Niezrozumiałe jest również omówienie w tej części na s. 135-137, sieci dróg i szlaków kolejowych. Czy wreszcie inspekcja Sławoja Składkowskiego (s. 148) to życie codzienne? Raczej nie, bo było to wydarzenie nadzwyczajne. Poza tym w tym przypadku Autor powinien wykorzystać materiały inspekcyjne przechowywane w AAN.

Podrozdział o życiu codziennym przypomina niestety wyliczankę przypadkowych informacji, nie mających ze sobą wspólnego mianownika. Nie zostały one uporządkowane, a Autor nie wyciąga syntezy wniosków. Nie znajdziemy wyczerpujących odpowiedzi na pytania: Jaki był stan sanitarno-higieniczny w powiecie pomimo tego, że Autor wspomina o łaźniach (s. 116)? Jakie były warunki mieszkaniowe czy chociażby zdrowotne mieszkańców? W przypadku tego rozdziału nie mamy żadnego zakończenia.

Po lekturze rozdziału III (Gospodarka) jestem zmuszony podkreślić, że informacje Autora niewiele wnoszą nowego do stanu badań, na który zresztą bardzo często się powołuje. Po prostu odnoszę wrażenie, że zebrał aktualny stan wiedzy i wzbogacił go archiwaliami oraz międzywojenną prasą. Nie polemizuje z dotychczasowymi ustaleniami, nie umieszcza podsumowań w przypadku przemysłu i handlu oraz całego rozdziału. Brakuje przy tym rzeczowego przeanalizowania tabel nr 11-30, dotyczących funkcjonujących w powiecie zakładów. Z kolei handel omówiono na dziesięciu i pół stronach, ale aż osiem stron zajmują nie omówione tabele! Nie znajdziemy w tym rozdziale, a szkoda, odpowiedzi na pytania: Jaka była struktura rolna powiatu w momencie odzyskania niepodległości? Jaki był status własnościowy ziemi? W jaki sposób rolnictwo przekładało się na poziom życia mieszkańców powiatu? Jaką rolę odgrywały wiejskie targi i jarmarki?

W rozdziale IV (Oświata i kultura) Autor znowu bazuje głównie na literaturze przedmiotu. Brakuje przy tym informacji o stanie analfabetyzmu w powiecie, stanie czytelnictwa oraz o efektach akcji szkolnej. Samo wymienienie placówek oświatowych nie jest dobrym rozwiązaniem, ponieważ szkolnictwo w konsekwencji zostało omówione w sposób pobieżny.

Podrozdział poświęcony instytucjom i przedsięwzięciom kulturalnym przypomina kalendarium, gdzie Autor po prostu wymienia chronologicznie poszczególne wydarzenia, nie dokonując przy tym analizy. Koncepcja tabel: 40 (Podania i sprawozdania dotyczące przedstawień teatralnych w powiecie łukowskim z lat 1922-1925); 41 (Podania o zezwolenie

na przedstawienia i sprawozdania ze spektakli za lata 1930-1932, 1935, 1936); 42 (Podania o udzielenie zezwolenia na akademie okolicznościowe w Łukowie i sprawozdania z akademii z lat 1925-1936) nie została chyba do końca przemyślana. Trzeba było ten materiał po prostu przeanalizować i wyciągnąć wnioski. Ponadto jest to kolejny rozdział, który nie ma odpowiedniego zakończenia.

W rozdziale V (Stosunki wyznaniowe) Autor niepotrzebnie opisuje historię sieci parafialnej do 1918 r. ponieważ w konsekwencji zostały zachwiane proporcje pomiędzy wiekami wcześniejszymi, a dwudziestowieciem międzywojennym. Należało się bardziej skupić na okresie właściwym dla monografii. Moje określenie „niepotrzebnie” brzmi mocniej szczególnie w tym przypadku, jeżeli weźmiemy pod uwagę fakt, że te informacje dotyczące dziejów kościoła na Ziemi Łukowskiej zostały przepisane z wcześniejszego artykułu M. Czyrki, co w zasadzie może zostać uznane za autoplgiat. W tym przypadku informacje w monografii będącej podstawą wniosku habilitacyjnego (s. 275-287) są tożsame z artykułem Autora opublikowanym rok wcześniej pt.: *Kościół katolicki w Łukowie w latach 1918-1939*, [w:] *Narrata de fontibus hausta. Studia nad problematyką kościelną, polityczną i archiwistyczną ofiarowane Janowi Skarbkowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, pod red. A. Barańskiej i W. Matwiejczyka, Lublin 2010 (s. 720-735). Nawet przypisy są niemal identyczne (z drobnymi wyjątkami). Autor dokonał w monografii dosłownie kilku pojedynczych modyfikacji. Takie postępowanie absolutnie nie powinno mieć miejsca.

Również w innych miejscach pracy odnalazłem podobną praktykę. Chociaż w tych przypadkach Autor już powołuje się między innymi na wcześniejsze swoje prace. Powielając jednak niektóre partie tekstu, naraża się z kolei na zarzut, że w książce niewiele wnosi nowego do aktualnego stanu wiedzy. Na przykład w monografii na s. 185 odnajdujemy fragment z art. *Gospodarka w powiecie łukowskim w powiecie łukowskim w okresie dwudziestolecia międzywojennego – rolnictwo, rzemiosło, handel i budownictwo*, „Roczniki Wyższej Szkoły Biznesu i Administracji w Łukowie” 2007, nr 3; ze s. 1. Ponadto tabela 2 z monografii jest taka sama jak tabela 2 w tym artykule. W przypadku pozostałych: tabela 3 to tabela 1 z artykułu, tabela 4 to tabela 3 z artykułu, tabela 11 to tabela 4 z artykułu, tabela 12 to tabela 5 z artykułu, tabela 34 to tabela 6 z artykułu. Fragmenty ze s. 127-131 w monografii pochodzą z artykułu *Życie codzienne mieszkańców powiatu łukowskiego w latach 1918-1939*, „Roczniki Wyższej Szkoły Biznesu i Administracji w Łukowie” 2006, nr 2; s. 298-302, a fragmenty ze s. 140-141 ze s. 302-303.

Rozdział V nie jest uporządkowany pod względem problemowym i chronologicznym. Brakuje ukazania przełożenia roli Kościoła na życie powiatu, czy odpowiedzi na pytanie: jaki był poziom religijności mieszkańców?

Jakie jest wreszcie uzasadnienie dla wyodrębnienia gmin żydowskich w osobny podrozdział? Skoro to jednak uczyniono, to należało w wyczerpujący sposób omówić ich funkcjonowanie.

Autor pisze w zakończeniu, że: „W publikacji wykazano, iż mieszkańcy powiatu łukowskiego byli przygotowani do przejęcia władzy po okupantach u progu II Rzeczypospolitej” (s. 295). Otóż nie wykazano! Właśnie między innymi takiego wyводу w pracy Autora mi zabrakło.

Zakończenie ma formę tekstu recenzyjnego, w którym, w odniesieniu do pracy, stosowane są określenia typu: „stwierdzono”, „wykazano”, „ustalono”, „praca potwierdza”, „zauważono”. Po lekturze książki muszę zaznaczyć, że w wielu przypadkach są to zwroty nieuzasadnione, ponieważ Autor przypisuje sobie w tym przypadku rzeczy, których nie dowiódł. Dokonując bilansu dwudziestolecia powiatu, powołuje się na ustalenia J.S. Majewskiego (s. 301-302). Może zdecydowałby się na dokonanie własnej oceny?

W aneksach z kolei widoczny jest brak staranności w przygotowaniu książki. Przykładem tego może być zamieszczenie nieostrych fotografii wykonanych samodzielnie przez Autora. Nie jest to w tym przypadku kwestia związana z drukiem, ale efekt ustawienia złej ostrości podczas wykonywania zdjęcia. Poza tym brakuje informacji o miejscu przechowywania fotografowanych dokumentów, a jest to jedna z podstawowych kwestii warsztatowych.

Wykaz źródeł i literatury został źle opracowany. Źródła drukowane (np. *Statystyka Polski*) zostały zaklasyfikowane do literatury! Nie wyodrębniono prasy, włączając ją do literatury, która obejmuje 159 pozycji. Jednak aż 96 z nich to artykuły z prasy codziennej, zarówno z okresu międzywojennego jak i współczesnej. Tak więc powinny one zostać zapisane w inny sposób, właśnie w wydzielonym dziale „prasa”. Ponadto należy zaznaczyć, że Autor nie potrafi robić zapisów bibliograficznych tytułów prasowych i publikacji w czasopiśmie. Jest to podstawa warsztatu naukowego historyka! W przypadku wykazu opracowań muszę zaznaczyć, że skoro wykorzystywane są prace o problematyce ogólnopolskiej, to tym bardziej w orbicie zainteresowań Autora powinny się znaleźć te, dotyczące międzywojennego województwa lubelskiego.

Po lekturze monografii, która jest podstawą postępowania habilitacyjnego muszę zaznaczyć, że problem powiatu łukowskiego został potraktowany bardzo wąsko. Ponadto należy odnotować następujące uwagi krytyczne:

1. Zastanawia fakt, dlaczego podczas przygotowania książki nie skorzystano z usług redaktora językowego? Wysuwam taki wniosek po braku stosownej informacji na stronie redakcyjnej oraz niestety po lekturze pracy, której zdecydowanie przydałaby się korekta. Widoczne jest to szczególnie w związku z występującymi błędami językowymi czy redakcyjnymi (m.in. błędnie zapisywane tytuły czasopism i gazet oraz niestaranny skład komputerowy – występująca różna czcionka w przypisach);
2. Autor nie zaopatrzył poszczególnych części pracy w autorskie wprowadzenia i podsumowania;
3. Narracja pracy przypomina w zdecydowanej większości formę kalendarium, w którym Autor wymienia poszczególne wydarzenia;
4. Poszczególne akapity często nie są ze sobą powiązane, zarówno pod względem tematycznym, jak i narracyjnym, a już niedopuszczalne jest stosowanie dwuwersowych akapitów (np. na s. 273);
5. Przytoczony przez Autora materiał, bardzo często nie jest poddawany rzetelnej analizie, w związku z czym nie możemy stwierdzić, czy Autor posiada zdolność do wyciągania syntezy konkluzji;
6. W każdym rozdziale przypisy powinny być zapisywane w pełnych wersjach od nowa, co jest istotnym elementem warsztatu historyka
7. W pracy umieszczono 42 tabele, ale większość z nich nie jest analizowana.

Podstawa źródłowa

Autor podał we wstępie, że celem jego pracy jest ukazanie dziejów powiatu łukowskiego w okresie międzywojennym. Dlatego też kwerendą powinny zostać objęte zespoły, które mogą wносить istotne informacje dla tego tematu. Wspomniany uprzednio brak informacji o zasięgu prowadzonej kwerendy i jej efektach, zmusza mnie do wykazania zespołów i zbiorów, których Autor nie uwzględnił w swej pracy, lub które wykorzystał niedostatecznie. Jest to tym ważniejsze, że tytuł monografii jest bardzo wąsko ujęty, a w związku z tym mamy prawo oczekiwać rozpoznania jak największej liczby potencjalnych źródeł. Brak tych źródeł jest w pracy niestety widoczny i świadczy o braku rozeznania Autora w tej materii.

W przypadku materiałów z Archiwum Państwowego w Lublinie nasuwają się następujące uwagi:

1) Zespół Starostwo Powiatowe Łukowskie liczy 1242 ja. – 8,7 mb. Dlaczego Autor wykorzystał jedynie 46 sygnatur?

2) Dlaczego z akt Urzędu Wojewódzkiego Lubelskiego wykorzystano jedynie 10 sygnatur?

3) Ponadto w pracy nie uwzględniono kluczowych zespołów do dziejów powiatu:

- Wydział Powiatowy w Łukowie;
- Komenda Wojewódzka Policji Państwowej w Lublinie;
- Komenda Powiatowa Policji Państwowej w Łukowie;
- Okręgowy Urząd Policji Politycznej w Lublinie;
- Powiatowy Urząd Ziemski w Łukowie 1918-1932;
- Stowarzyszenie „Rodzina Urzędnicza” – Zarząd Okręgowy w Lublinie i Koło w Łukowie;
- Związek Legionistów Polskich – Zarząd Okręgu w Lublinie i Zarządy Oddziałów w Lublinie i Łukowie;

W przypadku materiałów z Archiwum Państwowego w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim nasuwają się z kolei następujące uwagi:

1) Z tego archiwum wykorzystano jedynie 3 sygnatury!

2) Nie uwzględniono natomiast zespołów/zbiorów:

- Akta Gmin Powiatu Łukowskiego;
- Gminne Kasy Oszczędnościowo-Pożyczkowe Powiatu Łukowskiego 1886-1948 – zbiór zespołów szcątkowych;
- Kasy Stefczyka Powiatu Łukowskiego 1909-1951 – zbiór zespołów szcątkowych;
- Spółdzielnie Mleczarskie Powiatu Łukowskiego 1925-1945 – zbiór zespołów szcątkowych;
- Związek Straży Pożarnych RP Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności – Oddział Powiatowy w Łukowie 1934-1937;

W przypadku materiałów z Archiwum Państwowego w Siedlcach nasuwają się również krytyczne uwagi:

1) Z archiwum siedleckiego wykorzystano tylko 6 sygnatur!

2) Nie uwzględniono natomiast zespołów:

- Akta notariuszy miasta Łukowa;
- Powiatowy Urząd Rozjemczy w Łukowie;
- Komornik Sądu Grodzkiego w Stoczku Łukowskim;
- Komornik Sądu Grodzkiego w Łukowie;
- Sąd Pokoju w Łukowie;
- Sąd Pokoju w Stoczku Łukowskim.

Poza tym w Archiwum Akt Nowych przechowywane są fragmenty akt Starostwa Powiatowego w Łukowie z lat 1923-1934 w zespole Urząd Wojewódzki Lubelski. Dlaczego z nich nie skorzystano? Brakuje w moim odczuciu kwerendy zespołu Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, przechowywanego w AAN, gdzie możemy odnaleźć między innymi materiały z inspekcji powiatów.

Można było pokusić się o przeprowadzenie kwerendy również w Centralnym Archiwum Wojskowym – przecież w Łukowie stacjonowały jednostki wojskowe – między innymi Szwadron Zapasowy 25. Pułku Ułanów Wielkopolskich. Warto było więc przedstawić wpływ wojska na życie miasta i powiatu. Przydałoby się również wykorzystanie materiałów kościelnych, w tym kronik parafialnych.

W przypadku prac wydanych drukiem nasuwają się z kolei następujące uwagi:

1) Z prasy wykorzystano pojedyncze numery „Głosu Lubelskiego”. Dlaczego nie uwzględniono z kolei „Ziemi Lubelskiej”.

2) Brakuje odpowiedniej reprezentacji materiałów statystycznych: „Statystyka Polski”; „Rocznik Statystyki Rzeczypospolitej Polskiej”, „Mały Rocznik Statystyczny”. Autor zbyt często podaje dane statystyczne za innymi autorami.

3) Nie wykorzystano „Dziennika Urzędowego Województwa Lubelskiego” i „Lubelskiego Dziennika Wojewódzkiego”.

4) Widoczny jest brak prac: *Informator województwa lubelskiego pod red. S. Bryły*, Lublin 1925; W. Ćwik, J. Reder., *Lubelszczyzna – dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz*, Lublin 1997; E. Horoch, *Komunistyczna Partia Polski w województwie lubelskim w latach 1918-1938*, Lublin 1993; W. Kozyra, *Urząd Wojewódzki w Lublinie w latach 1919-1939*, Lublin 1999; R. Litwiński, *Policja Państwowa w województwie lubelskim w latach 1919-1939*, Lublin 2001; W. Witkowski, *Historia administracji w Polsce 1764-1989*, Warszawa 2007.

5) Zastanawia fakt, dlaczego przy opisywaniu dziejów powiatu (czyli jednostki administracyjnej), gdzie mieliśmy do czynienia z administracją ogólną i administracją

specjalną, nie uwzględniono „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” oraz wydawnictw resortowych poszczególnych ministerstw (np. „Dziennika Urzędowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych itp.).

Konkluzja dotycząca przedstawionej monografii

Jakie mogą być pozytywy recenzowanej pracy? Ja niestety takich nie dostrzegam. Samo podjęcie tematu nie jest wystarczającym argumentem za tą pracą. Rzeczywiście dotychczas nie było opracowania stanowiącego próbę całościowego ujęcia dziejów powiatu łukowskiego w okresie międzywojennym, ale próba M. Czyrki jest nieudana.

W książce nie znajdziemy informacji o tym, w jaki sposób powiat łukowski funkcjonował w województwie lubelskim w różnych aspektach życia administracyjnego, politycznego czy społecznego itp. Brakuje ukazania relacji z powiatami sąsiednimi, w tym należącymi do innego województwa. W pracy M. Czyrki powiat łukowski jest niejako zawieszony w terytorialnej i administracyjnej próżni.

Po lekturze należy postawić sobie pytanie: Czy monografia, która powstała w znacznej mierze na podstawie dotychczasowej literatury przedmiotu i prasy, poprzez zebranie informacji na temat powiatu łukowskiego, uzupełniona niewystarczającą liczbą źródeł archiwalnych i drukowanych, w której nie możemy poznać umiejętności Autora do stawiania i dowodzenia hipotez badawczych, gdzie występują błędy warsztatowe, może zostać uznana, za pracę habilitacyjną?

Udzielić można na nie jedynie odpowiedzi negatywnej. W moim odczuciu monografia ta nie spełnia roli pracy habilitacyjnej, ponieważ nie stanowi ona niestety znacznego wkładu Autora w rozwój historii jako dyscypliny naukowej, a Autor niestety ma problemy nawet z warsztatem naukowym historyka.

3. Charakterystyka dorobku naukowego:

Oceniając dorobek naukowy habilitanta należy poczynić kilka uwag. Po pierwsze, część prac dotyczy zagadnień historycznych, głównie związanych z okresem międzywojennym. Są to przede wszystkim dwie monografie oraz 17 artykułów. O monografii będącej podstawą przewodu habilitacyjnego poczyniono uwagi powyżej.

W przypadku drugiej monografii, będącej wydaną rozprawą doktorską, również mamy do czynienia z problematyką regionalną, tym razem w odniesieniu do miasta Lublina (*Ratusz*

zatrzymany w czasie. *Narodowcy we władzach Lublina w latach 1918-1939*, Szczecin 2008). Zastanawia mnie przy tym fakt, dlaczego w chwili przygotowywania jej do druku, nie posłużono się recenzją wydawniczą. Na stronie redakcyjnej są po prostu wymienieni recenzenci z przewodu doktorskiego. Takie postępowanie nie wydaje się właściwe, albowiem w przewodzie doktorskim opiniują oni pracę pod innym kątem.

W przypadku części artykułów historycznych możemy mieć zastrzeżenia co do zbyt wąskiej bazy źródłowej. Dotyczy to przede wszystkim następujących publikacji: *Partie polityczne w powiecie łukowskim w latach 1918-1939*, „Roczniki Wyższej Szkoły Biznesu i Administracji” 2009, nr 5; *Sposoby zapobiegania przez policję zagrożeniom bezpieczeństwa wewnętrznego w powiecie łukowskim w latach dwudziestych XX wieku*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej na tle innych państw Unii Europejskiej. Stan obecny i perspektywy zmian*, pod red. M. Lisieckiego, W. Pokruszyńskiego, M. Raczkowskiej-Lipińskiej, B. Sitka, Józefów 2009; *Zastosowanie wiedzy historycznej w zarządzaniu gospodarką na przykładzie Zagłębia Staropolskiego i Centralnego Okręgu Przemysłowego*, [w:] *Wiedza jako czynnik gospodarki i organizacji*, pod red. T. Szot-Gabryś, Kielce 2009; *Kościół katolicki w Łukowie w latach 1918-1939*, [w:] *Narrata de fontibus hausta. Studia nad problematyką kościelną, polityczną i archiwistyczną ofiarowane Janowi Skarbkowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, pod red. A. Barańskiej i W. Matwiejczyka, Lublin 2010; *Politycy w drodze*, [w:] *Droga w języku i kulturze*, pod red. J. Adamowskiego i K. Smyk, Lublin 2011; *Funkcjonowanie Policji Państwowej w II Rzeczypospolitej w powiecie łukowskim*, „Roczniki Wyższej Szkoły Biznesu i Administracji” 2011, nr 7.

Po drugie, 14 kolejnych artykułów można zaliczyć do kolejnego nurtu zainteresowań M. Czyrki, dotyczącego III Rzeczypospolitej, przy czym są to przede wszystkim prace z zakresu nauk o polityce, administracji i medioznawstwa. Mają one charakter przyczynkowski i nie aspirują do roli artykułów monograficznych. Ich podstawa źródłowa jest bardzo zawężona i nie powinny być w moim odczuciu uwzględniane przy staraniach o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego w zakresie historii. Są one co prawda interesujące, ale nie pokazują umiejętności badawczych habilitanta jako historyka, a przecież pod takim kątem w tym przypadku jest oceniany. Wydaje się, że habilitant próbuje znaleźć w swej pracy naukowej konsensus pomiędzy naukowymi zainteresowaniami historycznymi i prawdopodobnie koniecznością publikowania tekstów zgodnych ze strategią rozwoju uczelni, która jest jego aktualnym pracodawcą. W przypadku celów długofalowych jest to koncepcja zapewne słuszna, ale aktualnie skutkuje tym, że dorobek z dyscypliny historycznej jest w moim odczuciu niewystarczający.

W konsekwencji dorobek habilitanta pod względem tematycznym jest rozproszony i w tym widzę jego słabość, ponieważ nie można wskazać zagadnienia, w którym habilitant jest naprawdę mocny, panowałby nad bazą źródłową oraz literaturą przedmiotu. W publikacjach historycznych dominuje tematyka regionalna, przy czym są to następujące płaszczyzny zainteresowań:

- Dzieje międzywojennego Lublina;
- Dzieje międzywojennego Łukowa i powiatu łukowskiego;
- Zagłębie Staropolskie i Centralny Okręg Przemysłowy;

Brakuje prac historycznych o charakterze ogólnokrajowym (poza dwoma: *Etatyzm czy liberalizm. Wolność gospodarcza w okresie urzędowania Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Stanisława Staszica i Eugeniusz Kwiatkowskiego*, [w:] *Wolność działalności gospodarczej i jej ograniczenia. Problematyka prawna i aksjologiczna*, pod red. M. Karpiuka, Warszawa 2011; *Reformy Władysława Grabskiego i Leszka Balcerowicza*, „Roczniki Wyższej Szkoły Biznesu i Administracji”, które jednak mają charakter bardzo syntetyczny). Oczywiście prace regionalne są również bardzo ważne, ale pod warunkiem, że są one dobre i opierają się na szerokiej kwerendzie obejmującej materiały dotyczące badanego problemu.

Dwie monografie opublikowane przez M. Czyrkę zostały wydane przez mało znane wydawnictwa. W przypadku pierwszej, nie skorzystano z usług recenzenta wydawniczego (przynajmniej nie znajdujemy o nim informacji na stronach redakcyjnych), ale wymieniono recenzentów z przewodu doktorskiego. W drugim przypadku, recenzentem jest pracownik jednostki, która książkę wydała, co nie jest właściwym rozwiązaniem. W obu pracach brakuje redaktorów językowych, co niestety skutkuje pojawiającymi się błędami stylistycznymi i redakcyjnymi.

Aż siedem artykułów habilitant zamieścił w „Rocznikach WSBiA w Łukowie” wydawanych przez uczelnię, w której pracuje, dwa w „Roczniku Białkopodlaskim”, dwa w „Niepodległości i Pamięci” i jeden w „Rocznikach Kulturoznawczych”. Pozostałe zostały opublikowane w materiałach pokonferencyjnych, księdze jubileuszowej i innych pracach zbiorowych.

Dochodzą do tego publikacje popularnonaukowe i popularne – rozdziały w książce *Polscy realiści polityczni* oraz szesnaście publikacji prasowych, których nie jestem w stanie ocenić ze względu na niedołączenie ich przez habilitanta, tak więc nie mają one wpływu na ocenę dorobku. Z pewnością ich celem było popularyzowanie badań podejmowanych przez habilitanta. Podobnie jak wywiad dla Telewizji Master w Łukowie na temat książki

Powiat łukowski w Polsce odrodzonej 1918-1939, czy spotkanie autorskie poświęcone tejże pracy.

Zauważalny jest przy tym brak publikacji w liczących się czasopismach historycznych o zasięgu ogólnopolskim. Dominują wydawnictwa o charakterze lokalnym. W konsekwencji, habilitant nie jest osobą zbyt znaną wśród historyków zajmujących się dziejami II Rzeczypospolitej, w tym międzywojennego województwa lubelskiego. Nie możemy więc powiedzieć, że uzyskał już w środowisku naukowym autorytet specjalisty w zakresie podejmowanej problematyki badawczej.

Podobnie sytuacja wygląda w przypadku konferencji. Na 21 wygłoszonych referatów, tylko w 8 przypadkach mieliśmy do czynienia z konferencjami organizowanymi przez uniwersytety (głównie UMCS, następnie KUL i UAM).

Jeżeli chodzi o wykaz ważniejszych osiągnięć naukowych M. Czyrki, to możemy wymienić przede wszystkim rozpoczęcie badań nad samorządem międzywojennego Lublina (głównie w aspekcie ruchu narodowego) oraz podjęcie problematyki badawczej międzywojennego powiatu łukowskiego. Jest to z pewnością interesujący początek prac, ale dopiero początek. Działania ten winny być kontynuowane, ale z pogłębieniem bazy źródłowej i uwzględnieniem szerszego kontekstu, między innymi analizy porównawczej z pozostałymi obszarami województwa czy kraju.

4. Charakterystyka dorobku dydaktycznego:

W ramach dotychczasowej działalności dydaktycznej M. Czyrka prowadził następujące zajęcia: Seminarium dyplomowe, Najnowsza historia polityczna, Historia powszechna, Historia gospodarcza, Integracja europejska, Stosunki międzynarodowe, System polityczny RP, Systemy polityczne, Usługi społeczne w rozwoju regionów, Konstytucyjny system organów państwa. Prowadzi również zajęcia na Uniwersytecie Trzeciego Wieku, a ponadto współorganizuje Olimpiadę Wiedzy Społeczno-Ekonomicznej w WSBiA w Łukowie oraz pełni funkcję opiekuna Studenckiego Koła Naukowego w tej Uczelni.

Widzimy więc, że wśród zajęć dydaktycznych mamy duże zróżnicowanie. Niestety nie jesteśmy w stanie określić problematyki prac dyplomowych, które były realizowane pod kierunkiem M. Czyrki (ogółem 31 prac licencjackich), ze względu na brak stosownego zestawienia. Czy były to prace o problematyce historycznej, czy innej?

5. Ostateczna konkluzja

Niestety w ostatecznej konkluzji jestem zmuszony zaznaczyć, że w świetle obowiązującej ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, moim zdaniem, kandydat nie spełnia warunków koniecznych do uzyskania awansu naukowego.

Przedstawiona monografia, która została wskazana jako podstawa postępowania (*Powiat łukowski w Polsce odrodzonej 1918-1939*, Łuków 2011, ss. 332) zawiera zbyt wiele niedociągnięć, o których wspomniano w stosownym miejscu, aby została uznana za rozprawę habilitacyjną. Pozostały dorobek naukowy również dostarcza uwag krytycznych, które powodują, że na jego podstawie M. Czyrka nie powinien uzyskać stopnia doktora habilitowanego.

